

Vägledning och checklista

God man för ensamkommande barn

Materialet är framtaget av Harry Lindberg, god man i Mjölby kommun, tillsammans med det regionala nätverket för gode män inom Regionförbundet Östsam, juni 2014.

Färg & form: hillevi@kreatens.se

Innehåll

Den kommunala självstyrelsen	4
Lag om God man för ensamkommande barn	4
Den gode mannens roll	5
God mans uppdraget	5
Arbetet med barnets ekonomi	6
Kontakten med Migrationsverket	7
Offentligt biträde	7
Samverkan med Socialförvaltningen	7
Boendet/Familjehem	8
Kontakten med Skola	9
Kontakter med Landstinget	9
Polisärenden	10
Uppdraget efter att barnet fått permanent uppehållstillstånd (PUT)	10
Arbete för återförening med familjemedlem	11
Dublinärende	11
Uppdragets upphörande	12
Lagar och förordningar	13
Checklista	14
Bild på asylprocessen	19

Den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen är inskriven i grundlagen (regeringsformen). Kommunal självstyrelse innebär att det ska finnas en självständig och, inom vissa ramar, fri bestämmanderätt för kommuner.

Även om det mesta är styrt av lag och förordning så kan det finnas skillnader i Östergötlands kommuner om vad som ingår i gode männens uppdrag för ensamkommande barn. Det är därför viktigt att god man samtalar med överförmyndaren om framtagna riktlinjer.

Det kan också inom kommunerna finnas olika boendeformer, kommunala som privata, deras arbetsformer bör informeras till den gode mannen så att bästa möjliga resultat kan uppnås kring barnets asyl- och integrationsprocess.

Lag om God man för ensamkommande barn

Den 1 juli 2005 trädde lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn i kraft.

I och med detta har skyddet stärkts för ensamkommande barn och ungdomar så att god man, till skillnad mot tidigare, även träder i vårdnadshavarens ställe och inte enbart som förmyndare.

Den gode mannens roll

Varje ensamkommande asylsökande flicka eller pojke har rätt att få en god man som kan företräda det i Sverige. Det är överförmyndaren i den kommun barnet vistas i (befinner sig i) som är den myndighet som förordnar en god man. Ansökan om god man får göras av Migrationsverket och socialnämnden. Överförmyndaren får också självmant ta upp frågan. Utgångspunkten bör vara att inget barn ska behöva stå utan ställföreträdare under sin tid i Sverige.

Förordnande av god man ska göras så snart som möjligt. Den gode mannen träder in i både vårdnadshavarens och förmyndarens (oftast föräldrars) ställe och ska därmed ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta dess angelägenheter. Det ligger däremot inte i gode mannens uppgift att sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet. Inte heller har gode mannen någon försörjningsplikt gentemot barnet. Då det gäller att företräda barnet vid den rättsliga prövningen av asylfrågan är det en uppgift för det offentliga biträdet, inte för den gode mannen.

Den gode mannen har alltså både rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Det betyder till exempel att det är den gode mannen som har det avgörande inflytandet över frågan om barnets boende, bestämmer hur barnets tillgångar ska användas, vilken skola barnet ska gå i osv.

Godmanskapet upphör med automatik då barnet fyller 18 år och blir myndigt.

God mans uppdraget

God man inträder i barnets föräldrars ställe, såsom vårdnadshavare och förmyndare och ansvarar därmed för barnets alla angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Prop. 2004/05:136 s 29.

Det är viktigt att understryka att den gode mannen inte är en förälder, utan en juridisk ställföreträdare i föräldrarnas ställe.

Gode mannen kan dock ge sitt samtycke till att flickan eller pojken får ha ett enskilt samtal med till exempel en socialsekreterare.

Det är viktigt att gode mannen har ett nära samarbete med flickan eller pojken, boendet och socialtjänsten, samt övrig personal som arbetar med barnet.

Gode mannen bör snarast träffa barnet och berätta om sitt uppdrag och vad en god man kan, får och ska göra för denne. Beroende på barnets ålder, mognad och hälsotillstånd ska gode mannen informera barnet om hur asylärendet går till, att ett offentligt biträde utses. Vilka myndighetskontakter som kommer att ske, om socialtjänst, boende, skola och hälsoundersökning.

I och med att man som förälder inte har tystnadsplikt har inte heller god man som ställföreträdare för barnet tystnadsplikt. Dock ligger det givetvis i uppdragets natur att den som är god man för ett ensamkommande barn inte bör föra vidare något som barnet har berättat i förtroende eller föra vidare känslig information som kan skada barnet. Mot den bakgrunden torde avsaknaden av tystnadsplikt inte kunna åberopas som skäl för att förvägra den gode mannen att ta del av information om barnet eller att vara närvarande vid t.ex. förhör.

Arbetet med barnets ekonomi

God man ska förvalta barnets tillgångar. Den gode mannen ska ansöka för barnets räkning om dag ersättning som ska räcka till grundläggande behov. Det är god man som bestämmer hur dag ersättningen ska användas. Eftersom det finns riktlinjer för vad denna ersättning ska användas till, är det inte lämpligt att god man överlämnar bankkort/ ICA kort till barnet, så att barnet kan använda pengarna fritt.

Det är gode mannens skyldighet att ansöka från Migrationsverket om de extra bidrag barnet har behov av under asyltiden, till exempel klädbidrag, resebidrag, bidrag till glasögon.

Kontakten med Migrationsverket

Migrationsverket ska tydliggöra handläggnings- och asylprocessen för god man och flickan eller pojken. God man ska på hemmaplan följa upp att barnet har förstått handläggnings- och asylprocessen. Bild som beskriver asylprocessen finns på sidan 16.

Genom asylprocessen ska god man bevaka barnets rättigheter. God man kan begära ut kopia på protokoll från barnets första möte med Migrationsverket.

God man ska följa upp att ansökan om uppehållstillstånd lämnats in och att barnet har fått ett offentligt biträde.

Vid avslag ska god man, i de fall barnet vill, tillsammans med det offentliga biträdet verka för att överklagan lämnas in till Migrationsverket.

God man ska medverka när Migrationsverket åberopar andra utredningar.

Offentligt biträde

Det är viktigt att veta att det är det offentliga biträdet som fått uppdraget att företräda barnet i asylärendet. Gode mannen bör inte själv agera till exempel genom att skicka in skrivelser till eller kontakta migrationsdomstolarna. Det är bitrådets uppgift. Gode mannen bör dock ha ett nära samarbete med biträdet, så att flickans eller pojkens ärende blir så väl utrett som möjligt. : Vid ett Dublinärende har den asylsökande flickan eller pojken inget offentligt biträde. I dessa situationer behöver god man prata med barnet och skriva överklagan om barnet så önskar.

Samverkan med Socialförvaltningen

God man ska ta del av socialförvaltningens barnutredning där man utreder flickans eller pojkens behov och lämpligt boende.

Det är gode mannen som har det avgörande inflytandet över frågan om flickans eller pojkens boende. Detta gäller dock först när barnet placerats i en

anvisningskommun. Har gode mannen en annan uppfattning än socialnämnden i frågan om boende, kan gode mannen säga nej till föreslagna insatser genom att inte samtycka.

God man ska närvara vid upprättande av vårdplan samt genomförandeplan och även där tillgodose barnets särskilda behov och rättigheter. Vård- och genomförandeplanerna ska kontinuerligt följas upp.

God man ska medverka vid planering av utflyttning till eget boende.

God man ska innan barnet fyller 18 år, om behov finns, tillse att kontaktperson utses, som barnet godkänner.

Boende/Familjehem

God man ska ha ständig dialog med barnets boende.

God man medverkar tillsammans med barnets socialsekreterare och kontaktperson på boendet/familjehemmet till att en genomförandeplan upprättas.

God man ska alltid följa med barnet vid det första besöket hos vårdcentral, sjukhus och tandläkare, för att informera om sin roll som god man. Därefter, vid upprepade besök, är det normalt boendepersonalens ansvar att följa med barnet, om inte barnet önskar något annat.

God man ska ha regelbunden uppföljning om barnets välbefinnande med kontaktperson på boendet/familjehem.

God man ska alltid företräda barnet vid köp av varor och tjänster, men kan vid behov delegera ansvaret till kontaktperson på boendet/familjehemmet.

Post som är adresserat till barnet är det endast barnet som får öppna själv. Barnet måste ge fullmakt om någon annan ska öppna post som är adresserad till barnet. Det är viktigt att barnet tillsammans med god man och boendepersonal kommer överens om hur, när och av vem som posten ska öppnas. Barnets post som är adresserat till vårdnadshavaren hanteras genom god man och öppnas tillsammans med barnet.

God man ska närvara vid nätverksträffar, exempelvis boendepersonal, skola, socialförvaltning, överförmyndare, landsting, polis, som berör barnets omsorg.

Kontakten med Skola

God man ska vara delaktig i ansökan till skola, gymnasium och övrig utbildning.

God man ska medverka vid studieplanering och utvecklingssamtal i samarbete med skolans personal.

God man bevakar så att ansökan om studiebidrag och att extra tillägg skickas till CSN.

God man ansvarar för att barnet får rätt studiehandledning på modersmål samt att hemspråksundervisning erbjuds.

God man ska underrättas av boendet om ogiltig frånvaro.

Kontakter med Landstinget

Då det finns journalhandlingar som rör barnets hälsotillstånd på tidigare boende, ska en kopia begäras ut av den nya gode mannen från tidigare landsting, god man eller boende.

Ansvar för att det enskilda barnets behov av hälso- och sjukvård och tandvård bevakas ligger på föreståndaren för HVB-verksamheten. Om barnet är placerat i familjehem är det god man som bevakar barnets behov. God man ska alltid följa med barnet vid det första besöket hos vårdcentral, sjukhus och tandläkare, för att informera om sin roll som god man. Om inte barnet önskar att god man följer med vid upprepade besök hos primärvården eller tandvården är det normalt boendepersonalens ansvar att följa med barnet.

God man ska kontrollera att bokning av hälsoundersökning gjorts på Flyktingmedicinskt Centrum (FMC), Medicinsk mottagning för nyanlända.

God man kan själv skriva remiss till Flyktingmedicinskt Centrum vid Landstinget i Östergötland, om behov föreligger. Socialtjänst, boende eller skola kan även skriva remiss efter samtycke med god man. Remissblankett finns på deras hemsida.

Polisärenden

Polis ska alltid kontakta god man om barnet kommer i kontakt med polisen.

Om polisen kontaktar boendet först, ska boendet kontakta god man.

Om barnet har varit utsatt för eller har begått ett brott är det god man som har ansvar att biträda ungdomen vid förhör, utredning, domstolsförhandling eller liknande. Om god man har förhinder att närvara kontaktas socialtjänsten.

Om barnet blir polisanmält av skolan eller boendet ska god man underrättas skyndsamt.

Den gode mannen ska se till att barnet erhåller en offentlig försvarare om barnet begår brott. God man ska meddela polis, överförmyndare, socialsekreterare och boende om barnet avvikit från boendet.

Uppdraget efter att barnet fått permanent uppehållstillstånd (PUT)

Efter att barnet har fått PUT är uppdraget mer inriktat på den dagliga omsorgen och den långsiktiga planeringen för barnet och han/hon är därför berättigad till att en särskild förordnad vårdnadshavare förordnas för honom/henne.

Under den tid socialnämnden utreder vem som kan vara lämplig som särskilt förordnad vårdnadshavare är den gode mannen skyldig att kvarstå som ställföreträdare för barnet. Anledningen är naturligtvis att barnet inte får vara utan ställföreträdare. Detta får dock inte fortgå under en alltför lång tid. Gode mannen bör därför ha en nära kontakt med socialnämnden för att påskynda arbetet med att få en permanent ställföreträdare för barnet.

Ibland får den gode mannen frågan om han eller hon vill träda in som en särskilt förordnad vårdnadshavare. Det är självklart den gode mannen som själv avgör detta. Dröjer det bara några månader till dess barnet blir 18 år kan den bästa lösningen vara att gode mannen kvarstår i sitt uppdrag, men det ska inte vara huvudregeln och definitivt inte om barnet är yngre. Då krävs en långsiktighet som

i normalfallet inte den gode mannen är inriktad på.

Det åligger socialnämnden att utreda och finna den mest lämplige för uppdraget som vårdnadshavare.

Några uppgifter måste dock gode mannen göra i väntan på vårdnadshavare;

- Ansöka om ekonomiska bidrag, exempelvis studiebidrag (dagersättningen från Migrationsverket upphör när barnet får permanent uppehållstillstånd).
- Återlämna LMA och bankkort till Migrationsverket.
- Ansöka om pass och id-kort.
- Öppna bankkonton till barnet.

Arbete för återförening med familjemedlem

Före det att barnet har fått permanent uppehållstillstånd är Migrationsverket skyldig att efterforska barnets släktingar, därefter ligger ansvaret hos socialnämnden. En god man ansvarar inte för vare sig efterforskning, återförening eller återvändande för barnets räkning, om inget annat avtalats med socialtjänsten. Däremot ska den gode mannen medverka till att kontakter kan tas med barnets familj, om barnet själv vill. God man har inget ansvar för att försöka få anhöriga till Sverige. Röda korset är behjälplig i frågan om efterforskning av anhörig. Det krävs att god man/särskild förordnad vårdnadshavare skriver på efterforskningsansökan hos Röda Korset.

Dublinärende

Innan beslut fattas i ett dublinärende av Migrationsverket ska barnet tillsammans med gode mannen informeras (kommuniceras) om att ett förfarande enligt Dublinförordningen föreligger och vilken stat som är ansvarig för att pröva asylansökan. I samband med detta är det möjligt att lämna invändningar mot att överföras till ansvarig stat. Kommunikeringen utförs av Migrationsverkets mottagningsenheter och detta tar vanligtvis en till två veckor. Enligt gällande lagstiftning har en sökande inte rätt till offentligt biträde i Dublinärenden, utan den gode mannen företräder det ensamkommande barnet i alla hänseenden.

Uppdragets upphörande

Det är överförmyndaren som entledigar god man och godmanskapet ska upphöra:

- Om barnets förälder eller någon annan vuxen person som får anses trätt i föräldrarnas ställe anländer till Sverige och är i stånd att utöva förmynderskapet och vårdnaden.
- Om barnet varaktigt lämnar Sverige.
- Om en särskild förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken utses för barnet.
- Om det är uppenbart att god man inte längre behövs.
- När barnet fyller 18 år upphör godmanskapet utan särskilt beslut.

Vid byte av god man - tänk på att uppdraget kvarstår tills överförmyndaren tillsatt en ny god man!

Källförteckning

Lagar och förordningar

Föräldrabalken är en svensk lag som behandlar rättsförhållandet mellan föräldrar och barn

SFS 1949:381

Skollag

SFS 2010:800

Lag om mottagande av asylsökande

SFS 1994:137

Lag om god man för ensamkommande barn

SFS 2005:429

Lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande

SFS 2008:344

Förordning om mottagande av asylsökande

SFS 1994:361

Övrigt

Proposition 2005:06:46 om mottagande av ensamkommande barn.

Propositionen 2004/05:136 Stärkt skydd för ensamkommande barn.

Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar utgivet av Migrationsverket, Sveriges kommuner och landsting, Skolverket, Länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Reviderad februari 2013.

Checklista

Barnets personuppgifter:

.....

Barnets adress:

.....

Offentligt biträde:

.....

Kontaktperson Migrationsverket:

.....

Kontaktperson Socialtjänsten:

.....

Anlände till Sverige:

.....

Beslut:

.....

Checklistan hämtad ur Ensamkommande barn och ungdomar: en praktisk handbok om flyktingbarn, av Kerstin Fälldin och Görel Strand.

OMGÅENDE		ATT GÖRA
		Träffa barnet.
		Kontakta barnets ombud.
		Ge ombudet fullmakt att ansöka om uppehållstillstånd.
		Inskrivningssamtal hos Migrationsverket.
		Ansöka om LMA- och bankkort.
		Ansöka om bidrag till kläder, glasögon med mera.
		Om barnet utsatts för brott, medverka till att målsägarbiträde utses.
		Upprätta en förteckning över barnets tillgångar till Överförmyndaren.

SNARAST	ATT GÖRA
BOKA	Hälsoundersökning och ev. vaccinationer.
	Tandläkarbesök.
	Kontakta handläggaren på Socialtjänsten.
	Skriva in barnet i skola.
	Se till att barnet anmäls till fritidsaktiviteter.
	Tid för genomgång av asylprocessen med barnet.
VID BEHOV	Kontakta psykiatriska barn- och ungdomsvården.
	Ansöka om social kontaktperson.
BEVAKA	Att socialtjänsten godkänner ev. familjehem.
	Boendets genomförandeplan.
	Socialtjänstens utredning och vårdplan.
MEDVERKA	Planeringssamtal med boendet.
	Utvecklingssamtal i skolan.

EFTER POSI- TIVT BESLUT	ATT GÖRA
	Meddela alla berörda om beslutet.
	Folkbokföra barnet genom Skatteverket.
	Skriva in barnet hos Försäkringskassan.
	Återlämna LMA- och bankkort.
	Diskutera ev. överklagande.
	Beställa ID-kort till barnet.
	Om barnet vill, ansöka om pass.
	Öppna bankkonto till barnet.
	Ansökan om studiemedel hos CSN.
	Om barnet vill, verka för efterforskning av anhöriga och familjeåterförening.
VID BEHOV BEVAKA	Ansökan om särskilt förordnad vårdnadshavare.
	Ansökan om barnbidrag.

VID AVSLAG	ATT GÖRA
	Via ombudet överklaga beslutet.
MEDVERKA	Planering för återvändande.

VID UPPDRAGETS UPPHÖRANDE	ATT GÖRA
	Informera barnet i god tid om när uppdraget avslutas.
	Avrapportera ärendet till en särskild förordnad vårdnadshavare om en sådan träder i kraft.
	Upprätta en slutredovisning av uppdraget som lämnas till överförmyndaren inom en månad.
	Omgående meddela överförmyndaren om barnet lämnat Sverige.

I arbetet som god man kan det vara bra att ta del av Migrationsverkets och Sveriges Kommuner och Landstings nyhetsbrev.

Vägledning och checklista

God man för ensamkommande barn